

Müasir nağıl

Siz oturaraq iz qoya bilməyəcəksiniz!

Mövzu:	Diskriminasiya, təhsil, asudə vaxt, zorakılıq.
Çətinlik dərəcəsi:	2-ci səviyyə.
Yaş həddi:	8-13 yaş.
Davamiyyət:	60 dəqiqə.
İştirakçıların sayı:	5-15 uşaq.
Oyun tipi:	Müxtəlif əhvalatların danışılması və müzakirəsi.
Xülasə:	Uşaqlar verilən bir sıra şəkillər əsasında növbə ilə əhvalatlar fikirləşib danışirlər.
Məqsədlər:	<ul style="list-style-type: none">• Uşaq əməyi və müasir “nökərçilik” probleminin qoyulması.• Aktiv dinləmə qabiliyyəti aşılamaq;• Yuxarı yaş qrupu uşaqları üçün: İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi ilə tanışlıq.
Hazırlıq:	<ul style="list-style-type: none">• Taxtadan hamar bir çubuq hazırlayın.• Hər şagird cütlüyü üçün rəsmlərin surətini çıxardın.• Uşaq Hüquqları Konvensiyasının hər bir uşaq üçün uşaq versiyasını hazırlayın.
Materiallar	<ul style="list-style-type: none">• Taxta çubuq.• Paylama materialları kimi mövzuya yaxın bir sıra şəkillərin surətləri.• Uşaq Hüquqları Konvensiyasının uşaq versiyasının surətləri.

Təlimat

1. Uşaqlardan hekayəni dinləmək üçün dairə şəklində düzülməyi xahiş edin. Sirlə bir atmosfer yaratmağa çalışın. Oyunun qaydalarını izah edin. Taxta çubuğu onlara göstərin və onun “danışan çubuq” olduğunu izah edin: ancaq əlində çubuq olan uşaq danışa bilər. Sözü bitirdikdən sonra uşaq çubuğu başqasına ötürməlidir.

2. Şəkilləri elə düzün ki, uşaqların hamısı onları görə bilsin. Sonra izah edin ki, uşaqlar bu şəkillər əsasında Siva adlı qız haqqında bir əhvalat fikirləşməlidirlər. Daha sonra şəkilləri paylayın, hər bir uşağa və ya cütlüyə bir şəkil verilməlidir. Hər bir şəkilin

ümumi əhvalatın bir hissəsi olduğunu izah edin. Şəkildə çəkilmiş rəsm haqqında fikirləşmək və aralarında müzakirə etmək (cütlük olduğu halda) üçün vaxt ayırın.

3. Nümunə olaraq çubuğu birinci siz əlinizə alıb bir neçə söz deməlisiniz ki, uşaqlara necə danışmaq lazım olduğunu göstərsiniz. Daha sonra çubuğu danışmaq istəyən uşağa ötürün. Danışan uşağa izah edin ki, danışarkən əlindəki şəkli qaldırıb hamıya göstərməlidir. Əgər bir neçə uşaq danışmaq istəyirsə, bu zaman danışan uşaq çubuğu kimə ötürəcəyini özü seçməlidir.

4. Danışılan əhvalat, hekayə bitdikdə uşaqlara “Bu şəkillərin arxasında duran real əhvalatı eşitmək istəyirsinizmi?” sualı ilə müraciət edin. Siva haqqında əhvalatı oxuyun və ya danışın.

Təhlil və qiymətləndirmə

1. Aşağıdakı sualları verməklə oyunu təhlil edin:

- a) Sizin danışdığınız əhvalat nəyə əsaslanır? Şəkillər sizə eşitdiyiniz və ya yaşadığınız bir əhvalatı xatırlatdı mı?
- b) Şəkillər əsasında danışılan əhvalat real əhvalata yaxın idi mi?
- c) Sivanın əhvalatı haqqında nə düşünürsünüz? Nə hiss edirsiniz?
- d) Sivanın əhvalatına aid suallarınız varmı?

2. Aşağıdakı suallar vasitəsilə uşaq əməyi və köləliyin müasir formaları haqqında müzakirə aparın:

- a) Kölə olmaq nə deməkdir?
- b) Niyə Sivanın əhvalatı köləliyə oxşayır?
- c) Bu əhvalat bizim ölkədə baş verə bilərdimi? Belə hadisələr haqqında nə isə bilirsinizmi?
- d) Müasir dünyada qullar, köləlik varmı?

3. Uşaqlara Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiyanın, İnsan hüquqlarının ümumbəşəri deklarasiyası və ya İnsan Hüquqlarının Avropa Konvensiyası sənədlərinin uşaq versiyalarının surətlərini paylayın. Siva haqqında əhvalata insan hüquqları haqqında sənədlərin prizmasından baxın.

- a) Uşaqları zorla işləməyə məcbur etdikdə, onlarla nə baş verir?
- b) Bu, insan hüquqlarına necə təsir edir?
- c) Uşaq Hüquqları Konvensiyasına əsasən Sivanın hansı hüquqları pozulmuşdur?
- d) Uşaq Hüquqları Konvensiyası uşaqları necə müdafiə edə bilər?

e) Hansı digər insan hüquqları haqqında sənədlər uşaq hüquqlarının müdafiəsinə qarantiya verir?

Davam üçün təkliflər

- Qorxu yaradan mövzuya toxunan çalışmalardan istifadə edilməməlidir. Belə məşqdən sonra pozitiv emosiyalar yaradan, az vaxt aparan və həyata bağlılıq hissləri oyadan bir oyun keçirin. Məsələn: “Xəritədə hüquqların qeyd edilməsi” və ya “Müşahidəçidən köməkçiyə qədər” oyunları.
- İmkan olduqda böyük yaş qrupu uşaqları üçün Avropa Şurasının analoji hadisəyə həsr edilmiş komiksindən istifadə edin.

www.hurights.eu/notforsale/fabia/en/01.html

Fəaliyyət üçün ideyalar

- Uşaqlara onların ölkəsində uşaq əməyinin müdafiəsi üçün hansı qanunların olduğunu araşdırmağı tapşırın. Qanuna əsasən uşaqlar nə qədər vaxt işləməlidirlər? Bəzi işlərin görülməsindən uşaqlar müdafiə olunubmu?
- Uşaqlara ev işlərinə sərf etdikləri vaxt və hansı işləri gördükləri ilə bağlı araşdırma aparmağı tapşırın. Ev işlərində iştirak etmək uşaq əməyi sayılırmı? (Məsələn, uşaqlara qayğı, təmizlik işləri, valideynlərə kömək və s.) Qız və oğlanlar ailələrinə eyni dərəcədə köməklik göstərirmi?
- Uşaqlarla birlikdə uşaq əməyindən istifadəyə və insan alverinə qarşı mübarizə planı tərtib edin. Bu mövzu uşaqlara tanış olmasa da, onları maraqlandırar.

Aparıcılara məsləhətlər

- Şəkillər üzrə əhvalat danışmaq üçün uşaqlara kömək lazım ola bilər. Siz iştirakçı şəklində çıxış edərək hadisələrin məcrasına, düzgün istiqamətə istiqamətləndirə bilərsiniz. Uşaqlar şəkilləri ardıcıl düzməkdə də çətinlik çəkə bilərlər.
- İnsan alveri anlayışı haqqında məlumat verin.
- Siva haqqında əhvalata aid uşaqların suallarına cavab verməyə hazır olun. Uşaqların çoxu bu əhvalatdan təəccüblənə və ya məyus ola bilər. Siz uşaqlardan biri və ya başqası bu cür situasiyaya düşərsə, kimdən və necə köməklik almaq barədə uşaqlara izahat verməlisiniz.
- Siva haqqında əhvalat real həyatdan götürülmüş bir hadisəyə əsaslanır, bu hadisə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsində araşdırılmışdır (Siliadin Fransaya qarşı, № 73316/01).

“Kompasito”dakı hekayədə bilərəkdən Sivanın əsl vətəni (onun əsl adı Toqodan idi) və ya göndərilən ölkənin adı qeyd olunmayıb (əslində bu, Fransa idi). Bütün satılan uşaqların

Afrika mənşəli və ya hansısa qeyri-Avropa ölkəsindən olduğu, belə hadisələrin baş verdiyi yeganə ölkənin Fransa olduğu kimi fikirlərin yaranmaması üçün belə edilmişdir.

Siz öz ölkənizdəki hadisəni əks etdirmək üçün əhvalatı dəyişdirə bilərsiniz. Amma insan alverinin ancaq Avropadan kənarında baş verməsi fikrinin yaranmaması üçün diqqətli olun. Çox təəssüf ki, bir çox Avropa ölkələrində belə hallara rast gəlmək olur.

- Uşaq əməyindən, uşaqların qorunması haqqında Uşaq Hüquqları Konvensiyasından başqa digər formalar haqqında da izahat verməyə hazır olun.

- Ailəyə köməklik üçün görülən işlər və qeyri-qanuni olan uşaq əməyi arasında müqayisələr aparmaqda uşaqlara köməklik edin. Bunu uşağın istirahət və əyləncə, təhsil alma və digər hüquqları ilə əlaqələndirin.

- Bütün dünyada əyləncə üçün qızlara oğlanlardan nisbətən daha az vaxt ayrılır və ödənişsiz işlərin yerinə yetirilməsi onlardan daha çox gözlənilir. Qızlar və oğlanlardan olan gözləntilər arasındakı fərqləri araşdırın və bunu gender bərabərliyi ilə əlaqələndirin.

Adaptasiya

Böyük yaşlı uşaqlara aşağıdakı sualları verməklə Siva haqqında əhvalatla İnsan hüquqları haqqında Avropa Məhkəməsi arasında əlaqələndirmə yaradın.

1. Siva və onun vəkili İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinə müraciət etmişlər. Siz bu məhkəmə haqqında heç eşitmisinizmi, Siva haqqında “iş” kimi və ya nəyi dəyişmək cəhdi idi?

2. İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi bu iş haqqında nə qərar qəbul etdi? Nəticədə nə baş verdi?

3. Sizin ölkə insan hüquqlarının müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasını imzalamışdırmı?

4. Uşaq olaraq siz insan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinə müraciət edə bilərsinizmi? İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi sizə nə kimi kömək edə bilər?

Böyük yaşlı uşaqlarla İnsan hüquqlarının ümumi deklarasiyası və Uşaq Hüquqları Konvensiyasını İnsan hüquqlarının qorunması haqqında Avropa Konvensiyası ilə müqayisə edin. Sadə dildə yazılmış konvensiya variantını əldə etmək üçün aşağıdakı ünvan müraciət edin: www.youthunformation.com/Templates/Internal.asp?NodeID=9-847

- Kiçik yaşlı uşaqlarla işləyərkən: şəkilləri nömrələyin və ardıcıl düzün ki, uşaqlar hadisələrin ardıcılığını görə bilsin.

Sonrakı informasiya

- İnsan hüquqları üzrə Avropa məhkəməsinin saytı: www.echr.coe.int

- İnsan hüquqları üzrə Avropa məhkəməsinin videomateriaları:

www.coe.int/t/e/multimedia/defaulten/asp

- İnsan alverinə qarşı Avropa Şurasının mübarizə kampaniyası:
www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign
- “İnsan alverinə qarşı mübarizə kampaniyası” adlı Avropa Şurasının broşürü, Kommunikasiyalar üzrə Direktorat – ictimaiyyətlə əlaqə xidmətləri, insan hüquqları üzrə baş direktoratla birlikdə – Bərabərlik şöbəsi, 2006
(www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign/Source/English%20brichure.pdf)
- İnsan alverinə qarşı əks-təsir üzrə Avropa Şurasının Konvensiyası:
www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign/

Sivanın əhvalatı

Yaxın keçmişdə Siva adlı bir qız yaşayırdı. O, çox kasıb bir ölkədə öz əmisi ilə yaşayırdı. Siva valideynlərini uşaqları itirmişdi. Böyüdükdən sonra Siva anladı ki, dünya onun ölkəsindən daha böyükdür və orada gəzməli yerlər olduqca çoxdur. Lakin yaşadığı ölkənin bir çox sakinləri kimi, o da kasıb idi və səyahət üçün pulu yox idi.

Bir dəfə onun əmisinin ağına bir fikir gəlir. O, varlı bir ölkədə tanış olan zəngin X xanımın evində yaşamağı Sivaya təklif etdi. Siva bu təklifdən sevindi və köçüb getməyə hazır olduğunu bildirdi. Sivanın əmisi X xanımla danışdı ki, təyyarə biletinin pulunu ödəsin. Ancaq razılıq bir şərtlə idi ki, bunun qarşılığında Siva X xanımın evində qalıb onun ev işlərini görəcək.

Beləliklə, Siva təyyarəyə minib, bu varlı ölkəyə gedir. O, başına gələcəkləri sanki öncədən duyurdu. X xanım Sivaya məktəbdə oxumağa imkan yaradacağına, ölkədə sərbəst səyahət etmək üçün sənədlərini qaydaya salacağına söz vermişdi.

Lakin Siva X xanımın evinə daxil olduqdan sonra hər şey başqa cür oldu. X xanım o qədər də mehriban qadın deyildi. Siva onun uşaqlarına qullu edib, bütün ev işlərini görməli idi. Siva qadından məktəb haqqında soruşduqda, o: “bu məsələ gözləyə bilər”, - demişdi. Bir müddətdən sonra X xanım Sivaya dedi ki, o, bir müddət Y xanımın evində qalacaq. Siva, nəhayət, məktəbə gedəcəyini, ölkədə səyahət edəcəyini düşündü. Təəssüf ki, Y xanım X xanımdan da sərt bir adam idi. Sivanın həyatı daha da ağırlaşdı. İndi o, işə səhər tezdən başlayır, gecə yarısındanək dincəlməyə vaxt tapmırdı. O, yuxusunu da tam ala bilmirdi, çünki uşaq otağında yerdən yataraq gecə tez-tez duran uşaqların qayğısına qalmalı idi.

Beləliklə, qız ev işləri görüb, yemək hazırlamalı, uşaqlara baxmalı idi. Ona, hətta evdən çıxıb şəhərə gəzmək üçün getməyə də icazə verilmirdi. O, yazıq və bədbəxt həyat yaşayırdı. Siva öz vətəni Afrikanı tərk etdiyi üçün çox peşman idi.

Bir səhər Siva kilsəyə getmək üçün icazə ala bilir. Lakin o, oraya getmək əvəzinə, ürəklənərək qonşunun qapısını döyür və öz əhvalatını danışaraq orada yaşayan cavan ailədən köməklik istəyir. Bu əhvalat qonşuları çox təəccübləndirmişdi, onlar inana

bilmirdilər ki, müasir dünyada kimdənsə nökr kimi istifadə edirlər. Sivanın əhvalatı bir nağıla bənzəyirdi, ancaq bu nağılda mehriban pəri yox idi, çətinlikdən çıxmaq üçün Siva özü bir yol axtarıb tapmalı idi.

Qonşu ailə Sivanı öz evində saxlayır və onun vəziyyəti haqqında polisə xəbər verir. Aparılan müstəntiq araşdırmasından sonra xanım X və xanım Y həbs olunurlar. Lakin bu qadınların belə cəzalandırılması Sivanı qane etmir. O, əmin olmaq istəyirdi ki, artıq heç bir uşaq onun başına gələn hadisə ilə rastlaşmayacaq. Vəkilin köməkliliyi ilə Siva İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinə müraciət edir, X və Y xanımlar yaşayan ölkədə uşaqları bu tip nökrçilikdən qorumaq üçün qanunların dəyişdirilməsini xahiş edir. Məhkəmə Siva ilə razılaşır və o, ölkə elə qərar qəbul edir ki, bu cür məcburi uşaq əməyinin qarşısı alınsın. Nəhayət ki, Siva xoşbəxt idi. O xanım Y-in evindən azadlığa qaçmaqla yanaşı, bu ölkədə heç bir uşağın onun düşdüyü vəziyyətə düşməməsi, onun çəkdiyi əziyyətləri çəkməməsi üçün çalışmışdır və buna nail olmuşdur.

Mənbə: Avropa məhkəməsinin insan hüquqları “Siliadin Fransaya qarşı”
№ 733316/01 işinə əsasən uyğunlaşdırılmışdır.